

Regeringens proposition

1978/79: 83

om sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet

beslutad den 14 december 1978.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLA ULLSTEN

ROLF WIRTÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 100 milj. kr. anvisas för särskilda sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet. Av beloppet föreslås 40 milj. kr. bli använda för att fullfölja den påbörjade upprustningen av vägen 1140 mellan Ammarnäs och Sorsele samt 15 milj. kr. för investeringar i ett hälsocentrum i Vindelns kommun. Övriga medel föreslås bli preliminärt fördelade av länsarbetsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län efter samråd med länsstyrelserna i dessa län. Beslut i bidragsärende skall meddelas av regeringen. Medlen som bör kunna användas för investeringar som påbörjas före utgången av budgetåret 1981/82 skall syfta till att öka sysselsättningen på både kort och lång sikt.

Utdrag
ARBETSMARKNADSDEPARTEMENTET PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-12-14

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Wikström, Friggebo, Wirtén, Huss, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, Winther, De Geer, Blix, Cars, Gabriel Romanus, Tham, Bondestam

Föredragande: statsrådet Wirtén

Proposition om sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet

Riksdagen uttalade år 1967 (ABU 1967: 55) att Vindelälven inte skulle byggas ut. Eftersom älvens bevarande bedömdes vara en riksangelägenhet skulle i stället bestående lokaliseringpolitiska åtgärder vidtas i området. Riksdagen begärde därför år 1972 av regeringen (InU 1972: 7, rskr 1972: 188) en redovisning över redan vidtagna åtgärder och tänkbara projekt för framtiden.

Våren 1973 lämnade regeringen en sådan redovisning (prop. 1973: 50). Vindelälvsområdet definierades där som Arvidsjaur och Arjeplogs kommuner i Norrbottens län samt Sorsele, Storumans, Malå-Norsjö, Lycksele, Vindelns och Vännäs kommuner i Västerbottens län. Behovet av sysselsättningsstödande åtgärder bedömdes vara stort i hela området.

Regeringen gav också ett uppdrag i skrivelse den 30 november 1973 till kommunala och regionala myndigheter i Västerbottens län att initiera och samordna insatser för framför allt turismen i området. Efter samråd mellan intressenterna lämnades en redovisning med förslag till åtgärder. Sammanlagt skulle åtgärderna i 1975 års penningvärde kosta ca 260 milj. kr., vilka enligt förslaget huvudsakligen skulle finansieras med särskilda statsmedel. Förslagslistan har sedermera reviderats i olika avseenden och torde idag omfatta objekt som i 1978 års penningvärde skulle kosta ca 500 milj. kr. att genomföra.

De föreslagna åtgärderna innefattar anläggningar för rekreation och turism, industrihus, vägbyggen m. m. Även flygplatser i Vindelälvsområdet ingår bland önskemålen. Gemensamt för förslagen är att de i regel kräver statsbidrag som överstiger vad som f. n. kan komma i fråga enligt gällande författningar och praxis även vid en generös tolkning.

Företrädare för bl.a. regionala organ och berörda kommuner har i olika sammanhang begärt att de föreslagna åtgärderna skall bli genomförda och att staten skall anvisa bidrag till dem utöver vad som är möjligt inom ramen för befintliga bidragsformer. Riksdagen (AU 1976/77: 23, sid. 19) har betonat "vikten av att arbetet med att realisera ett framtaget åtgärdsprogram för området bedrivs med kraft av berörda departement och myndigheter".

En utbyggnad av Vindelälven beräknades vid riksdagens beslut år 1967 medföra ca 6 000 årsverken under utbyggnaden och ca 130 permanenta arbetstillfällen. Med dagens modernare teknik och därmed mindre behov av arbetskraft skulle sannolikt sysselsättningseffekten bli mindre.

Betydande insatser har gjorts för att främja sysselsättningen i de s. k. Vindelälvs kommunerna. Sålunda tillkom genom lokaliseringstöd under tiden 1965–juni 1978 investeringar för ca 300 milj. kr., varav ca 190 milj. kr. utgjordes av statliga bidrag och lån. Dessa investeringar beräknas ha medfört drygt 1 100 nya arbetstillfällen. Varje år har dessutom ca 1 000 personer sysselsatts i beredskapsarbeten av skilda slag. Vidare har regeringen beslutat höja statsbidragsprocenten väsentligt till sådana kommunala beredskapsarbeten i Västerbottens och Norrbottens län som bedrivs under år 1978 och första halvåret 1979.

Inom Sorsele, Vindelns och Arjeplogs kommuner har för budgetåren 1973/74–1977/78 dessutom anvisats totalt 12,5 milj. kr. för intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser, s. k. IKS-arbeten. 1972 års riksmöte beslutade att ett industricentrum skulle förläggas till Lycksele. Till det under fjortonde huvudtiteln upptagna anslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder har riksdagen anvisat totalt 45 milj. kr. för särskilda åtgärder i Vindelälvsområdet. Medlen har använts för en utbyggnad av väg 363 och andra vägar i Lycksele, Sorsele och Vindelns kommuner. Våren 1978 avsattes 18 milj. kr. för fortsatt upprustning av vägen 1140 mellan Ammarnäs och Sorsele.

Statsbidraget till kommunala reningsverk belägna längs Vindelälven utgick under budgetåren 1973/74–1974/75 med ett till 75% förhöjt bidrag.

I Arvidsjaur har mer än 200 milj. kr. utbetalats av anslaget till beredskapsarbeten för uppförande av anläggningar för ett fredsförband. Härtill kommer medel i form av bl. a. transportstöd, särskilt jordbruksstöd samt stödinsatser genom Norrlandsfonden och berörda företagareföreningar resp. utvecklingsfonder.

Trots de betydande insatser som har gjorts för att främja sysselsättningen i Vindelälvsområdet anser jag det motiverat inte minst mot bakgrund av riksdagens uttalande år 1976 att särskilda medel anvisas för ytterligare sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet.

För kommunerna i Vindelälvsområdet gäller i flera avseenden förhållanden som avviker från många av landets kommuner i övrigt. Nästan alla kommuner är till ytan lika stora som hela län i syd- och mellansverige medan befolknings- och skatteunderlagen är bland de lägsta som kommuner-

na i landet kan uppvisa. Gemensamt för dem är även att de har en natur och miljö av riksintresse, vilket har medfört att Vindelälven ansetts böra räddas från en vattenkraftsutbyggnad. Trots stora ansträngningar från såväl de enskilda kommunerna som från regionala och centrala statliga myndigheter har inte önskvärda förbättringar uppnåtts i kommunernas sysselsättnings- eller ekonomiska situation. Flertalet kommuner i området saknar förutsättningar att av egen kraft förbättra sin situation och att utföra sådana planerings- och projekteringsarbeten som behövs därför att garantier saknas för att objekten kan förverkligas.

Som jag tidigare har nämnt har mer än 200 milj. kr. satsats av beredskapsmedel för uppförande av anläggningar för ett fredsförband i Arvidsjaur. Jag anser det mot den bakgrunden inte motiverat att i detta sammanhang ytterligare medel anvisas för särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Arvidsjaur kommun.

Arjeplog och Sorsele är de kommuner som får anses ha den besvärligaste situationen, såväl från kommunalekonomisk som sysselsättningssynpunkt. Särskild prioritet bör därför ges för stöd till dessa två kommuner.

Sorsele kommun, som är den till folkmängden minsta kommunen i landet, är till ytan lika stor som Halland. Kommunen har två skilda arbetsmarknader, en nedre del med Sorsele som centralort och en fjälldel med Ammarnäs som tätort. Dessa två orter förbinds med vägen 1140. Denna väg är i dåligt skick, och behovet av ytterligare upprustning är stort. Jag anser efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet det därför motiverat att 40 milj. kr. avsätts för att fullfölja den påbörjade upprustningen av vägen.

Med stöd av ett regeringsbemyndigande den 18 maj 1977 tillkallade chefen för budgetdepartementet den 1 juni 1978 riksdagsledamoten Rune Ångström som särskild utredare med uppgift att lägga fram förslag till lokalisering av ny verksamhet till Västerbottens län. Den 16 december 1977 avgav utredaren ett delbetänkande. I detta föreslogs bl. a. att ett s. k. hälsocentrum skulle uppföras i Vindelns kommun. Den beräknade totala investeringskostnaden för ett sådant centrum uppskattades till 15 milj. kr. Efter samråd med chefen för ekonomi- och budgetdepartementen samt statsrådet Lindahl vill jag förorda att av de särskilda medel för åtgärder i Vindelälvsområdet tills vidare 15 milj. kr. reserveras för detta ändamål i avvaktan på att frågorna om bl. a. huvudmannaskap, ansvar för driftskostnaderna etc. hinner lösas. Samråd har redan inletts mellan regeringen och Västerbottens läns landsting i dessa frågor varvid bl. a. överenskommit att det fortsatta planeringsarbetet skall bedrivas med utgångspunkten att landstinget skall vara huvudman för hälsocentret.

I enlighet med vad jag ovan anfört vill jag förorda att totalt 100 milj. kr. anvisas för särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet under tolfte huvudtiteln.

De medel som inte tas i anspråk för upprustning av väg 1140 och investe-

ring i nämnda hälsocentrum bör disponeras av länsarbetsnämnderna i Västerbottens och Norrbottens län efter samråd med respektive länsstyrelse. Ansökan om att få ta dessa särskilda medel i anspråk bör därför ställas till länsarbetsnämnden. Objektens lämplighet som sysselsättningsskapande åtgärd skall därvid bedömas såväl på kort som lång sikt. Länsarbetsnämnden skall därefter med eget yttrande överlämna ansökningen till regeringen för slutligt avgörande. I frågor som rör utbyggnad av anläggningar för rekreation och turism skall beredningen för samordning av statens insatser för rekreation och turism höras. I fråga om objekt med anknytning till industrin bör samråd ske med den regionala utvecklingsfonden i länet.

Projekt som stimulerar sysselsättningen på lång sikt bör prioriteras.

Som huvudregel bör gälla att statsbidraget icke skall överstiga 75 % av kostnaderna. Det får ankomma på regeringen att ge närmare riktlinjer för statsbidragens storlek samt i övrigt utfärda de närmare föreskrifter som behövs.

Medlen bör kunna disponeras för investeringar som påbörjas före utgången av budgetåret 1981/82.

För att säkerställa lönsam verksamhet i de med statligt stöd uppförda kommunägda verksamheterna är det viktigt att kommunerna gör en noggrann ekonomisk analys av de föreslagna projekten. De regionala utvecklingsfonderna bör här kunna medverka. Utvecklingsfonden i Västerbottens län har under år 1978, utöver ordinarie statsanslag fått bidrag på sammanlagt ca 1 milj. kr. från det på fjortonde huvudtiteln upptagna reservationsanslaget Särskilda stödåtgärder i glesbygder. Medlen används för att på olika sätt främja företagsamhet i länets glesbygder. Jag bedömer att fondernas insatser i många fall bör kunna komplettera de investeringar som genomförs med hjälp av det av mig föreslagna medelstillskottet på 100 milj. kr.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig föreslagna riktlinjerna för särskilt stöd till sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet.
2. till *Särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Vindelälvsområdet* på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1978/79 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 000 kr.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

